

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Наукова бібліотека — це інформаційна база освітньої та науково-дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників і студентів, динамічний сучасний інформаційно-бібліотечний центр Запорізького національного університету. Бібліотека органічно поєднує традиційні та новітні інформаційні ресурси як українського, так і світового інформаційного простору.

Університетська книгозбірня містить книги, які збирали декілька поколінь бібліотек різних освітніх закладів. Бібліотека XXI ст. успадкувала книги бібліотеки Олександрівської жіночої гімназії, відкритої у 1897 р. У 1919–1921 рр. це були книги бібліотеки Олександрівської вчительської семінарії, у 1930–1933 рр. — Запорізького інституту народної освіти, а з 1933 р. — фонду бібліотеки Запорізького державного педагогічного інституту. Про всі історичні періоди формування бібліотечного фонду, про меценатів і дарителів свідчать печатки, екслібриси, позначки та дарчі надписи на книгах.

У 1930 р. бібліотека розташовувалася в цокольному приміщенні навчального корпусу № 1. Її книжковий фонд складав 7152 примірників, а читачів нараховувалося 270 осіб. У передвоєнні роки бібліотеку очолювала Н. І. Малецька. На початку Другої світової війни фонди бібліотеки були найчисельнішими в місті — 100 тис. примірників. Під час війни бібліотеку разом з інститутом евакуйовано до м. Ленінабада, але більшу частину фонду знищено. Свою роботу бібліотека відновила 18 жовтня 1943 р., коли педагогічний інститут повернувся до Запоріжжя і почав працювати. У перші повоєнні роки

ЧАЛА
Ніна Миколаївна

*Директор
наукової бібліотеки*

бібліотекою завідувала А. В. Паничева, з 1950 по 1968 р. — Н. А. Минько, з 1968 по 1985 р. — Ж. С. Дубінець. З червня 1967 р. бібліотека розташовувалася у спеціально спроектованому крилі першого поверху навчального корпусу № 2. З 1985 по 1992 р. бібліотекою керувала Л. Я. Василенко. З 1992 по 2016 р. директором бібліотеки була В. О. Герасимова. В 2007 р. бібліотеці надано статус наукової.

З 2016 р. Наукову бібліотеку очолює Н. М. Чала. Сьогодні діяльність бібліотеки за всіма напрямками забезпечують 33 високопрофесійні працівники. Серед них повну вищу освіту (ОС «спеціаліст», «магістр») має 31 особа, базову вищу бібліотечну освіту (ОКР «молодший спеціаліст») — дві особи, стаж роботи в бібліотеці понад 20 років —

18 осіб. Провідними питаннями розбудови бібліотеки займаються завідувачі відділів Л. Є. Кіртока, І. Ю. Тяпкіна, О. В. Левчук, О. М. Агоян, І. В. Шиленко, С. В. Сівак.

Формування бібліотечного фонду здійснюється згідно з освітньою, науково-дослідницькою та виховною місією університету, з урахуванням потреб наукового й академічного процесів у ЗНУ та на основі постійної співпраці з факультетами і науковими центрами університету. Загальний документний фонд бібліотеки у 2017 р. склав більше ніж 902 тис. примірників друкованих та електронних видань. Фонд періодичних видань налічує 156 тис. примірників журналів і газет, з них українською мовою — 393 тис. примірників. Фонд дисертацій та авторефератів дисертацій складає 90 тис. примірників. Перлиною фондів Наукової бібліотеки ЗНУ вважається колекція рідкісної книги, зокрема зібрання видань XIX — першої половини XX ст., що становить понад 9000 примірників.

Завдяки проектам співпраці з міжнародними і благодійними фондами, організаціями, книгообміну між ВНЗ України, дарункам приватних колекцій, авторським дарункам, бібліотека поповнюється науковими, навчальними та літературно-художніми виданнями. Серед міжнародних і зарубіжних організацій представлені Міжнародний фонд «Відродження», Міжнародний благодійний фонд «Смолоскип», Japanese Literature Publishing Project (Японія), Фломандсько-Нідерландська культурна організація «Ons Erfdeel vzw» (Бельгія, Нідерланди), Український науковий інститут Гарвардського університету (США), Представництво Європейського Союзу в Україні, Запорізьке обласне товариство польської культури ім. А. Міцкевича та багато інших.

Перетворенню Наукової бібліотеки на інформаційний центр університету сприяє впровадження

*Самостійна підготовка студентів у читальному залі
(робота з науковими фаховими виданнями)*

Колектив наукової бібліотеки. Зліва направо: перший ряд: Л. Г. Шапкова, О. В. Мартинова, Н. С. Янева, Т. Л. Санталова, Н. М. Чала, О. М. Агоян, Г. В. Данилюк, С. В. Сівак; другий ряд: Т. В. Патенко, Н. В. Руденко, І. М. Вайло, Т. В. Репка, З. В. Конопля, С. А. Абрамова, І. Ю. Тяккіна, Т. В. Гординська, Л. Є. Кіртока, О. М. Ігнатенко, Н. Ю. Ошомкова; третій ряд: О. А. Горбань, В. П. Соловей, О. В. Левчук, І. А. Кравченко, І. В. Молчанова, І. В. Шиленко, Т. В. Риженко, О. О. Мерцалова, К. П. Гладких, С. В. Тихомиров, Д. І. Просяна

автоматизації бібліотечних процесів та створення електронної бібліотеки.

Наукова бібліотека має 49 автоматизованих робочих місць (АРМ), два сервери для зберігання та використання інформаційних ресурсів у електронному вигляді, доступ до локальної мережі ЗНУ та мережі Інтернет, інтернет-сторінку (<http://library.znu.edu.ua>). Всі структурні підрозділи об'єднані локальною мережею з доступом до електронного каталогу, електронної бібліотеки та бази «Читач».

Електронний каталог функціонує з 2000 р. на базі програмної системи «УФД/Бібліотека» та є основою електронного інформаційного середовища бібліотеки. У 2017 р. обсяг електронного каталогу досяг 1 млн 96 тис. бібліографічних записів на всі види друкованих та електронних видань, що надходять до бібліотеки та вводяться шляхом ретроконверсії бібліотечного фонду. Проведена робота дозволяє студентам і викладачам отримувати в електронному каталозі бібліографічну інформацію про 54% загального книжкового фонду. Ресурс електронної бібліотеки нараховує понад 95 тис. електронних видань з таких наук: філософські, філологічні, фізична культура та спорт, юридичні, економічні, історичні, фізичні, математичні та ін.

Провідне місце в інформаційному просторі Наукової бібліотеки ЗНУ належить залу електронних ресурсів, що відкрився 1 вересня 2007 р. у спеціально обладнаному приміщенні з 24 комп'ютерами. Цей електронний читальний зал надає доступ до ресурсів електронної бібліотеки та електронного каталогу, до світових електронних баз даних. З АРМ кафедр

і відокремлених структурних підрозділів університету надається авторизований доступ до веб-версії повного обсягу електронного каталогу.

Про попит на ресурси, розміщені на сайті бібліотеки, а особливо електронного каталогу книг та електронної бібліотеки, свідчить кількість відвідувачів сайту: понад 200 тис. за рік.

Бібліотека здійснює інформаційне забезпечення освітньої діяльності. Формування бази даних «Книгозабезпеченість дисциплін» у складі електронного каталогу дозволяє проводити в автоматизованому режимі моніторинг забезпечення підручниками, навчальними посібниками, довідковою та іншою літературою навчальних дисциплін.

День Європи – 2016, відвідування ректором М. О. Фроловим намету Центру європейської інформації

Науковий абонемент, видача літератури студенту

Інформаційно-бібліографічні матеріали за тематикою наукових досліджень, конференцій і семінарів готуються в автоматизованому режимі з використанням власних ресурсів і баз даних віддаленого доступу. Бюлетені нових надходжень, інформаційні списки за індивідуальними запитами викладачів розсилаються кафедрам електронною поштою.

У програмі проведення наукових конференцій міжнародного та всеукраїнського рівнів, що проводяться ЗНУ, включаються виставки та інформаційна продукція бібліотеки. Загальний обсяг видань з фонду Наукової бібліотеки, який щороку експонується на виставках для учасників конференцій та інших заходів, досягає 20 тис. видань.

На виконання завдань формування в стінах закладу інтелектуального та культурного середовища спрямована культурно-просвітницька діяльність книгозбірні. Щороку проводиться понад 400 книжкових виставок, заходи з нагоди святкування історичних дат і дат державотворення (День соборності України, День Конституції України, День Державного Прапора, День Незалежності України та ін.), ювілейних і пам'ятних дат письменників, поетів, художників, мовознавців та літературознавців, заходи з актуальних тем і подій. З метою виконання постанов Верховної Ради України, указів Президента України та розпоряджень Кабінету Міністрів України щодо урочистого відзначення на державному рівні ювілейних дат видатних діячів України та історичних подій розробляються програми заходів, готується бібліографічна продукція та спільно з факультетами проводяться культурно-просвітницькі заходи.

Колектив бібліотеки спрямовує свою діяльність на виконання інформаційних і виховних функцій, впровадження інноваційних форм і методів роботи з користувачами. Згідно з рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, бібліотекою розроблено план практичних занять з «Основ інформаційної культури студента», які проводяться щороку для студентів I курсу всіх факультетів.

Аудиторія користувачів бібліотеки характеризується такими показниками: кількість читачів наближається до 13 тисяч, відвідувань — до 500 тис., книговидача перевищує 800 тис. До послуг читачів представлені три абонементи, три читальні зали та зал каталогів.

Участь в реалізації міжнародних проектів дозволяє Науковій бібліотеці залучати ресурси світових баз даних для розширення інформаційного простору.

У 2011 р. Наукова бібліотека ЗНУ приєдналася до проекту «Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах України «ELibUkr» (<http://www.elibukr.org>), що діє в Україні з ініціативи Києво-Могилянської фундації Америки. Завдяки реалізації проекту науковці ЗНУ отримали доступ до баз даних світової наукової інформації: тестовий доступ до 70 баз даних, до 99 баз наукової інформації відкритого доступу, пошукових систем наукової інформації, відкритих електронних архівів університетів України.

Центр європейської інформації створений у 2011 р. на базі Наукової бібліотеки ЗНУ за підтримки Європейської програми Міжнародного фонду «Відродження». Він функціонує як інформаційно-просвітницький ресурсний центр, який надає вільний доступ усім зацікавленим особам (студентам, викладачам, журналістам, підприємцям та ін.) до інформаційних ресурсів та електронних баз даних інституцій Європейського Союзу. Щороку Центр європейської інформації бере участь у проведенні Днів Європи в Україні, в проектах та заходах спільно з європейськими представництвами та громадськими організаціями.

Український книжковий проект «100 тисяч книжок» реалізується в Україні з 2006 р. за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» та Нідерландського фонду «Центрально- і Східноєвропейський книжковий проект». Діяльність в межах проекту дозволяє поповнювати бібліотечний фонд новими підручниками та науковими виданнями, отриманими від видавництва у дарунок та за пільговими цінами.

У 2013 р. Запорізький національний університет уклав Договір про підключення до послуг компанії «Ельзевір», що забезпечив із 3 жовтня 2013 р. до 30 вересня 2014 р. доступ до продуктів та послуг реферативної бази даних і наукометричної платформи «Scopus».

У 2016 р. університет став учасником Консорціуму «e-VERUM», що дало можливість в межах Проекту «ТОРНАДО» користуватися наукометричною платформою «Web of Science» та брати участь в онлайн-семінарах, які проводяться спеціалістами Компанії «Thomson Reuters» по роботі з платформою «Web of Science».

Наукова бібліотека приєдналася до проекту корпоративного формування інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань», який ініціювала Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. У 2016 р. Бібліотека представила на порталі веб-версію електронного каталогу книг та електронний архів бібліографічних покажчиків, що надає доступ до бібліографічної інформації про видання електронної бібліотеки та доступ до електронних версій наукових фахових видань ЗНУ.

Наукова бібліотека ЗНУ бере участь у проекті видавництва «Walter de Gruyter» (м. Гамбург, Німеччина), що передбачає підготовку щорічних випусків видання «World Guide to Libraries».

Для задоволення інформаційних потреб університетської спільноти Наукова бібліотека володіє значними і різноманітними інформаційними ресурсами та засобами інформаційної взаємодії. Її діяльність спрямована на виконання стратегічних завдань університету.